

เทศน์เช้า วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เมื่อวานเด็กมันถาม เด็กมันถามว่า “แก้อะไร” ถ้าแก้อะไร เด็กๆ แก้อะไร เห็นใหม่ เวลาเราหิวข้าว เรากินข้าวเราก็อิ่ม หิวข้าวเราก็หิว ถ้าแก้อะไรอย่างนี้มันแก้อะไรแบบโลก แต่มันไม่ได้แก้ที่ต้นเหตุ ต้นเหตุมันคือใจใช่ไหม ทุกข์ เห็นใหม่ ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ใจเป็นทุกข์ ถ้าเราไม่ได้กำจัดที่เหตุมันนะ มันก็ยังอยู่อย่างสภาวะแบบนั้น แต่เราบรรเทาไป บรรเทาทุกข์ได้นะ บรรเทาเพื่อว่าเวลามันต้องการสิ่งใดก็บรรเทาไป นี่บรรเทานะ

แต่ถ้าพูดถึงมันมีกิเลส เวลามันมีกิเลสมันยึดติด เห็นใหม่ อย่างเช่น อาหารแก่เพื่อยังชีวิต แต่ถ้ามีกิเลส มันมีความต้องการของมัน มันก็ต้องเอาของมันที่พอใจของมัน

นี่เหมือนกัน แล้วก็ถามอีกว่า “เวลาคิดใช้สมองคิดหรือใช้หัวใจคิด”

ถ้าเป็นสมองคิดมันเป็นเรื่องของสุดมยปัญญาคือการศึกษาเล่าเรียน เห็นใหม่ เราศึกษานักวิชาการ การศึกษามันเกิดจากความคิด ความคิดสติที่จำไว้ๆ สมองจะรับรู้อย่างนั้น มันเกี่ยวเนื่องกันบ้าง แต่ถ้าหลักความจริงแล้ว ถ้าเวลาภาวนามยปัญญามันเกิดจากใจ เกิดจากใจนะ ถ้าเป็นสมองนี่ เวลาเราผ่าตัดสมอง เห็นใหม่ สมองเวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วย เราผ่าตัดสมองได้ ถ้าเราผ่าตัดสมองได้ เราอยากเป็นพระอรหันต์ เราก็สร้างสมองให้มันมากขึ้น ทำให้สมองมันจำได้มาก ให้มันเกิดวิชาการที่ทำให้มันชำระกิเลสได้

มันเป็นไปไม่ได้ เพราะสมองมันเป็นศูนย์ประสาทควบคุมร่างกาย เวลาเราเส้นเลือดในสมองแตก มันควบคุมร่างกายไม่ได้ ปากพูดไม่ถนัด เห็นใหม่ สิ่งที่ไม่ถนัด ประสาท มันเป็นศูนย์รวมของประสาท แต่มันเป็นการสุดมยปัญญา ถ้าพูดถึงการสุดมยปัญญา ไม่มีหัวใจเลย คนตายแล้วมันก็ศึกษาไม่ได้ สิ่งที่ว่าคนเป็นอัมพาตอัมพฤกษ์มันก็ศึกษาไม่ได้ เห็นใหม่

มันเกี่ยวเนื่องกันบ้าง ความที่เกี่ยวเนื่องกันมันถึงว่ามีหยาบมีละเอียดใจ

ถึงบอก ตอบเขาไม่ได้ ตอบเขาไม่ได้เพราะมันเป็นสังคมวงกว้าง ถ้าสังคมวงกว้างบอกจุดใดจุดหนึ่ง ถ้าบอกจุดใดจุดหนึ่งไปจะยึดจุดนั้น เห็นไหม นี่กิเลสมันเป็นแบบนี้ ถ้าบอกว่าจุดใดมันจะยึดของมันเลยว่าเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น เห็นไหม

เวลาภาวนากันเราก็ตั้งเป้าใช่ไหม เราตั้งเป้าอย่างนั้น มรรคสามัคคีจะเป็นอย่างนั้น ถ้าทำอย่างนี้แล้วมันจะติดขัดของมัน ถ้าเราทำของเราตามปกติ ตามปกตินะ เราอยากในเหตุ ก็อยากสร้างเหตุ เห็นไหม เวลาทุกข์ เพราะเราไม่ได้ทำที่เหตุมัน เราไม่ได้กำจัดที่เหตุคือหัวใจ คือกิเลสในหัวใจ เราจะกำจัดทุกข์ไม่ได้ เราบรรเทาทุกข์ไปไง นี่ตัดหาความทะยานอยากมันมีความต้องการของมัน มันเสพสุขของมันแล้วมันก็พอใจของมัน อันนี้เป็นความทุกข์ประสาโลก มันเป็นสมมุติไป

สมมุติคือว่าเวลาต้องการสิ่งใด อยากได้สิ่งใด สิ่งนั้นมีคุณค่า โลกเขาเล่นอะไรกันตอนนั้นจะมีราคามาก พอเขาหายเล่นกัน เห็นไหม อย่างเช่นพวกสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ เวลาเขาเล่นกันอย่างพวกพืช เขาเล่นสิ่งใด เขาทำสิ่งใดได้ การตลาดเขาทำติดได้ขึ้นมา สิ่งนั้นจะมีราคาขึ้นมา พอหาย การตลาดก็หายไป จะไม่มีราคาเลย things ขว้างๆ จนไม่มีราคานะ

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อถ้าจิตมันต้องการสิ่งใด สนองมันที่แรกมันก็มีความสุขของมัน นี่สิ่งนี้บรรเทากันไป โลกบรรเทากันได้ขนาดนี้ นี่เป็นสมมุติกับสมมุติ สมมุติก็เกิดดับ สิ่งที่เกิดดับของชั่วคราว ชั่วคราวทั้งหมด นี่บรรเทาทุกข์ ถ้าเริ่มต้นบรรเทาทุกข์อย่างนี้บรรเทาทุกข์ไปได้

แต่เวลากำจัดกิเลส เวลาพระอดอาหาร เวลาพระเราพยายามประพฤติปฏิบัติ ทำไมมันต้องทำขนาดนั้น เราต้องการความสุข แล้วทำไมต้องไปทำเอาความทุกข์นั้นมาแบกหามล่ะ ทำไมอดอาหาร ทำไมอดนอน ทำไมทำความเพียรขนาดนั้น ไม่ใช่ความทุกข์หรือ เห็นไหม ถ้ามองทางโลกในการประพฤติปฏิบัติที่ว่าสิ่งนี้จะมีความทุกข์ เราจึงต้องการหนีจากทุกข์แล้วทำไมเราต้องไปทุกข์อย่างนั้นล่ะ เราจะหนีจากทุกข์ เราต้องมีความสุขมาปรนเปรอเราสิ เราถึงจะมีความสุข

ไม่ใช่ เพราะในการฆ่ากิเลส เห็นไหม เวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วย ถ้าเราเจ็บไข้ได้ป่วยตามธรรมดาปวดหัวตัวร้อนกินยากก็หาย ไม่กินก็หายไข้ไหม เวลาเราเป็นโรคร้าย เราต้องทำการผ่าตัดนะ เวลาการผ่าตัดมันเจ็บ ต้องไปผ่าตัดทำไมล่ะ ทำไมเราผ่าตัดร่างกายของเรา เราเปิดแผลทำไม? เปิด

แผลเพื่อจะเข้าไปตัดสิ่งที่เป็นเนื้อร้ายออกมาจากร่างกาย เปิดแผลทำไมล่ะ การเปิดแผลนั้นไม่เป็นการเจ็บปวดหรือ

การประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน การอดนอนผ่อนอาหาร การเร่งความเพียร การเดินจงกรม จนฝ่าเท้าแตก เดินจงกรมจนเต็มทีนะ นั่งขนาดไหนแล้วแต่ เห็นใหม่ นี่มันการผ่าตัดใจ เพราะมันบังคับใจของตัวเอง ใจของตัวเองต้องการความสุข ใจของตัวเองไม่ต้องการปรารถนาสิ่งนี้ ใจของตัวเองต้องการความสะดวกสบาย ใจของตัวเองมันต้องการไปทั้งหมดเลย

เราฝืนมัน เราฝืน เราฝืนตัวเองเท่ากับเราฝืนกิเลส แต่เราไม่กล้าฝืนตัวเอง ถ้าฝืนตัวเองนี้เราบอกมันเป็นความทุกข์ของเรา เป็นความทุกข์ของเรา เห็นใหม่ ใหม่ๆ ที่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ปัญญามั่นก้าวเดินออกไปนั่นมันเป็นการบีบบังคับกิเลสนะ มรรคญาณกำลังทำลายกิเลส มรรคญาณกำลังต่อสู้กับกิเลส อันนั้นเป็นสิ่งที่กำลังจะได้ชัยชนะ อันนั้นเป็นการประพฤติปฏิบัติที่ว่าครูบาอาจารย์วางแนวทางขึ้นมา ถ้าไม่มีคนชี้ นำมันจะไม่กล้าทำอย่างนี้ไง มันทำไมไม่ได้เพราะว่าสิ่งนี้เป็นความทุกข์ มันเข้าอ่อนนะ พอเจออะไรนั้นก็ทุกข์ เกิดมาก็ทุกข์อยู่แล้ว ทำตรงนี้ก็ทุกข์อยู่แล้ว บวชแล้วเพื่อจะมาเอาความสุขแล้วทำไมต้องมาทุกข์อีก

ความเป็นทุกข์อันนั้นทุกข์เพื่อจะพ้นจากทุกข์นะ ทุกข์เหมือนการผ่าตัด เราจะเปิดแผลขนาดไหน เปิดแผลของใจ แล้วเปิดแผลให้ได้ด้วย ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิ ไม่เห็นกาย เวทนา จิต ธรรม เปิดแผลไม่เป็นอีกต่างหาก เพราะไม่รู้จะเปิดตรงไหน มันไม่มีสถานที่ ไม่มีแผลให้เปิด เห็นใหม่ ถึงต้องทำความสงบของใจ ต้องเน้นว่าทำความสงบของใจ เพราะศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าไม่มีสมาธินี้เราจะไปทำงานที่ไหน

เวลาคนไข้ เห็นใหม่ เราจะผ่าตัด เราต้องเข้าห้องผ่าตัด ต้องฆ่าเชื้อทั้งหมดนะ สิ่งที่จะเอามาผ่าตัดก็ต้องฆ่าเชื้อ นี่ก็เหมือนกัน เวลาเรามีต้นหาความทะยานอยาก เราทำด้วยความอยาก มันมีเชื้อของกิเลสอยู่ เชื้อมันจะแพร่ นะ เวลาประพฤติปฏิบัติมันไม่สนใจปรารถนา แล้วมันก็จินตนาการของมันไปตามความพอใจของมัน เห็นใหม่ สิ่งนั้นเป็นเชื้อ เชื้อจนว่าการภาวนาไปจนถึงกับทำให้เสียจริตนิสัยได้ สิ่งนั้นเป็นเชื้อ เราถึงต้องทำความสงบ ต้องฆ่าเชื้อให้ได้ ถ้าฆ่าเชื้อได้คือจิตมันสงบเข้ามา สงบจากความฟุ้งซ่าน สงบจากกิเลสต้นหาความทะยานอยาก เห็นใหม่ มันเป็นอิสระตัวมันเองชั่วคราวๆ

เพราะสิ่งนี้ จากความสงบ จากความบังคับเข้ามา ให้มันปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา แล้ว
 ธรรมชาติของมัน ธรรมชาติของพลังงานมันขยายตัวตลอด พลังงานของมันมันเคลื่อนตัวตลอด นี้
 ก็เหมือนกัน ธรรมชาติของจิต ธรรมชาติของสมาธิมันขยายตัวตลอด สิ่งที่ย้ายตัวแล้วกิเลสมันเข้า
 ไปเสริมพลังของมัน มันจะไปฟุ้งซ่านมหาศาลเลย เราใช้สติ เราใช้ธรรมขององค์สมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้าควบคุมมันเข้ามา ควบคุมเข้ามามันสงบชั่วคราว สงบชั่วคราว เห็นไหม แล้วต้อง
 พยายามหมั่นฝึกหมั่นฝนอย่างนี้ให้มันตั้งมั่นขึ้นมา ถ้ามันตั้งมั่นขึ้นมา นั่นคือการฆ่าเชื้อ ถ้าการฆ่า
 เชื้อนี้มันไม่มีกิเลสตัดหาความทะยานอยากเข้ามาทำให้เชื่อนั้นขยายเป็นสิ่งที่ว่า เป็นเชื้อ โรค
 ออกมาได้ แล้วเราถึงจะผ่าตัดตรงนี้ไง นี่ห้องผ่าตัดเราบเชื้อเราฆ่าเชื้อเพราะอันนี้

นี่ก็เหมือนกัน กิเลสตัดหาความทะยานอยาก เราพยายามบังคับมาให้มันเป็นสัมมาสมาธิ
 ให้ได้ เป็นสัมมาสมาธิให้ได้ นี่เข้าห้องผ่าตัดไม่มีหมอ ใครเป็นคนผ่าตัด มีหมอ ไม่มีเครื่องมือ ใคร
 เป็นคนผ่าตัด นี่ก็เหมือนกัน ถ้าความคำริชอบ ความเพียรชอบ งานชอบ มันไม่เกิดขึ้นมา ชอบใน
 อะไรล่ะ? ชอบในจิตนี้ตั้งมั่น จิต เห็นไหม

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกไปบิณฑบาต พราหมณ์เฝ้าบอกว่า “สมณะ! โถนา
 กินเองสิ ทำไมสมณะต้องมาขอ สมณะเป็นขอทานหรือ”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ท่าน! ใต้อยู่ตลอดเวลา สตินี้เป็นผล ปัญญาเป็นแอก
 ไถลงไปที่ร่างกาย ไถลงไปที่จิตใจนะ เทศน์สอนแสดงธรรมต่อพราหมณ์ พราหมณ์ศรัทธามาก
 จากที่ว่า “สมณะ! โถนากินเองสิ สมณะมาขอทำไม” จนพอเปิดตา เห็นไหม อยากจะใส่บาตรมาก
 เพราะศรัทธาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธอันนั้น
 ใกว่า สมณะ ประเพณีของสังฆะ ไม่ขอด้วยการออกเสียง มันเป็นวินัย

ภิกขาจาร คือว่าเราไปด้วยปลีแข้ง เลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง เป็นสัมมาอาชีพะ สัมมาอาชีพะ
 เพราะถ้าผู้ที่เขามีศรัทธาความเชื่อ เขาก็มีศรัทธาความเชื่อ เขาใส่บาตรด้วยเจตนาของเขา เขา
 ปรรณานาบุญของเขา เขาปรรณานา มันเป็นความบริสุทธิ์ผุดผ่อง เห็นไหม ถ้าเราไปกิน
 ร้านอาหาร เราต้องจ่ายเงินจ่ายทอง นั่นมันเป็นสิทธิของเรา นั่นมันเป็นการธุรกิจ มันเป็นการเอารัด
 เอาเปรียบกัน มันไม่บริสุทธิ์หรอก

แต่พระออกบิณฑบาตด้วยลำปลีแข้งของตัวเอง บริสุทธิ์ผุดผ่อง เพราะเดินไปบิณฑบาตไม่
 ปรรณานาของใครทั้งสิ้น ออกไปดำรงชีวิตด้วยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่วางไว้

เป็นบิณฑบาต นี่พุทธประเพณี ประเพณีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช้าออกบิณฑบาต บิณฑบาต เห็นไหม ถ้าคนเขามีเจตนาของเขา เขาต้องการบุญกุศลของเขา เป็นความบริสุทธิ์ผุดผ่อง นี่สัมมาอาชีวะเลี้ยงชีพอย่างนี้ ไม่ให้เลี้ยงชีพด้วยการออกเสียง ไม่ให้เลี้ยงชีพ มันเป็นวิภวกรรม มันไม่เป็นภิกขาจารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

มันเป็นความสุขเท่าไร เข้ามาขนาดนี้ เห็นไหม นี่จิตมันสะอาดเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาจากภายใน ย้อนกลับเข้ามาจากภายใน ถ้าย้อนกลับเข้ามาจากภายใน นี่สิ่งที่ความเป็นไปไง มันจะย้อนกลับเข้ามา นี่แก้ที่เหตุ ถ้าเราบรรเทาทุกข์ เห็นไหม ต้องการสิ่งใด อย่างเด็กนี่ให้เขาสมความปรารถนา เขาต้องการสิ่งใดให้เขา เขาจะมีความสุขของเขา เห็นไหม

“แก้ทุกข์อย่างไร” แก้ทุกข์อย่างไรมันแก้ทุกข์ต้องแก้ทุกข์ของใคร

ดูอย่างนางวิสาขาสิ เป็นพระโศดาบันนะ เวลาหลานของตัวเองตายนี่ร้องไห้มาหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ พระโศดาบัน เห็นไหม ทุกข์ของพระโศดาบัน ทุกข์ของพระสัทธาคามิ ทุกข์ของพระอนาคามิ เห็นไหม พระอนาคามิก็มีทุกข์อันละเอียดในหัวใจฝังอยู่ในหัวใจอันนั้น เพราะมันไม่พิน ไม่ได้กำจัดเหตุ ไม่ได้กำจัดอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ออกไปจากหัวใจ ไม่ได้ถอนรากแก้วของอวิชชาออกจากจิต นั่นมันยังมีความทุกข์ มีความเศร้าหมอง มีความผ่องใส นี่ทุกข์อย่างนี้มันเป็นทุกข์อันละเอียดที่ว่า ถ้าเป็นทางเราว่า “พระอนาคามิมีทุกข์หรือ พระอนาคามิเขาจะมีความสุข เราอยากเป็นพระอนาคามิมีความสุขมาก ทำไมไม่มีความทุกข์อย่างนั้นล่ะ”

ความทุกข์เพราะว่าสิ่งที่มันปักเสียบในหัวใจมันยังมีอยู่ แต่ถ้าถอนสิ่งนี้ออกมา เห็นไหม นี่การแก้ทุกข์ต้องแก้ที่เหตุ เหตุคือมโน มโนคือตัวจิต เห็นไหม มโนนี่คือมันสัมผัสกัน เห็นไหม พอสัมผัสกัน จิตออกไป มันเคลื่อนไหวออกไป นี่แก้ตรงนี้ นี่คือการแก้ทุกข์ ถ้าแก้ที่เหตุ แก้ด้วยวิธีการใด? แก้ด้วยวิธีการอริยมรรค มรรคที่เกิดขึ้นมาจากหัวใจของเรา นี่คือการแก้ทุกข์จริง เห็นไหม

ความคิดของโลกมันเป็นความคิดอย่างหนึ่ง สิ่งนี้อาศัยเกื้อกูลกันอยู่ ถ้าธรรมะอย่างหยาบเห็นไหม หลวงตาบอก แกงหม้อใหญ่มันก็ต้องเป็นสภาวะแบบนั้น จะชี้ไปจุดใดจุดหนึ่งแล้วมันก็จะเอาสิ่งนี้เป็นบรรทัดฐาน แล้วมันก็จะขัดขวางกันไป

“มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด” เห็นไหม โสดาปัตติมรรค สกิทาคามีมรรค อนาคามีมรรค มันเป็นมรรคหยาบๆ มรรคละเอียดเข้าไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป มันอยู่ที่บุคคล อยู่ที่สถานที่ อยู่ที่กาลเวลาที่จะเอาแบบนั้นใช้กับโรคอะไร

เราเป็นโรคแบบเล็กน้อย เราจะไปใช้ยาที่ว่ามันรุนแรง ก็เป็นไปไม่ได้ใช่ไหม เราเป็นโรคที่รุนแรง เราจะใช้ยาแรงๆ มันก็ไม่หายใช่ไหม มันถึงว่าตั้งแต่เริ่มต้นขึ้นไป เรามีศรัทธาความเชื่อ เราก็ศรัทธาความเชื่อของเราไปก่อน บรรเทาทุกข์ของเราไปก่อน แล้วพยายามหายให้ได้ ฆ่าเชื้อของเราให้ได้แล้ว แล้วพอม่าเชื้อแล้วมันบริสุทธิ์แล้ว เราก็หาทางวิธีการที่จะกำจัดเหตุออกไปจากใจได้ นั่นคือแก้ทุกข์โดยสมบูรณ์ เอวัง